

Konfiskering og ekspropriering av palestinsk land forbindes vanligvis med den okkuperte Vestbredden. Diskriminering av eierskap og tilgang til jord for den palestinske minoriteten inne i Israel er mindre kjent. Deres tilgang til ressurser og mulighet til å påvirke politikken i staten de er borgere av begrenses på grunnlag av deres etnisitet.

Israels palestinske minoritet

En utfordring for den jødiske og demokratiske staten?

Line Khateeb har mastergrad i Midtøstenstudier fra Universitetet i Oslo, og jobber som rådgiver i NOAS.

DEN PALESTINSKE MINORITETEN utgjør i dag 20,6 prosent av befolkningen i Israel, totalt ca 1,6 millioner.¹ De er israelske statsborgere, og etterkommere av de rundt 160 000 palestinere som ble igjen innenfor grensene av Israel etter krigen i 1948. De utgjør en nasjonal, etnisk, språklig og religiøs minoritet i en stat som definerer seg som jødisk og demokratisk. Med utgangspunkt i jordeierskap og kontroll over jord vil jeg drøfte posisjonen til palestinere i Israel opp mot internasjonal lov. Jeg vil vise at med den palestinske befolkningens inntog på den politiske arenaen, kan en gradvis spore en endring i israelsk landpolitikk. På 1950-70 tallet gikk Israels landpolitikk i stor grad ut på å konfiskere land, mens den fra 1980-tallet i større grad regulerte bruken av landet. Med henvisning til internasjonal lov, vil jeg avslutningsvis diskutere hvilket rom pales-

tinere med israelsk statsborgerskap har til å påvirke de politiske beslutningene i Israel

Den palestinske minoriteten

Den palestinske minoriteten blir offisielt omtalt som arabere eller arabiske israelere. De definerer seg selv både som arabere, palestinere, 48-palestinere og arabiske israelere. Den arabisktalende, palestinske minoriteten består av drusere, beduiner, kristne og muslimer. I følge statsviteren Ian Lustick, har de israelske regjeringene ført en segmenteringspolitikk ved å tildele ulike rettigheter og status basert på slik gruppetilhørighet. De fleste drusere utfører militærtjeneste i den israelske hæren og har oftere fremtredende posisjoner ellers i samfunnet. Eksempelvis er Israels ambassadør til Norge druser. De muslimske og kristne palestinere er unntatt militærtjeneste og

kun et fåtall verver seg til hæren. Druserne utgjør rundt åtte prosent av den palestinske minoriteten i Israel.² Lustick mener denne forskjellsbehandlingen har vært en bevisst strategi for å unngå fremveksten av en sterk, enhetlig minoritet.³

Israel ratifiserte i 1991 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, hvor artikkel 27 anses som en sentral bestemmelse i internasjonal rett for vern av minoriteter. Artikkelen slår fast at i de stater hvor det finnes etniske eller språklige minoriteter, skal disse ikke berøves retten til å dyrke sin egen kultur, religion eller språk.⁴ FNs menneskerettighetskomité krever også tiltak for å sikre minoriteten effektiv deltagelse i avgjørelser som angår dem.

Resultatet fra det siste valget i Israel kan si oss noe om palestinerne sin deltagelse i det israelske samfunnet. De arabiske partiene fikk ti av 120

seter i Knesset, parlamentet i Israel. Siden 1980-tallet har det vært en konstant nedgang i palestinsk valgdeltakelse.⁵ De har aldri vært en del av en regjeringskoalisjon, og kun en palestiner har hatt en ministerpost, da uten portefølje.⁶

Will Kymlicka, professor i sammenlignende politikk, beskriver frihet og rettferdighet for enhver borger som en grunnleggende forpliktelse i et demokrati. Han spør: "Hvorfor skal medlemmer av visse grupper ha rettigheter i henhold til land, språk og representasjon, etc. som medlemmer av andre grupper ikke har?"⁷ Kymlicka argumenterer for at minoriteter bør ha visse gruppedifferensierte rettigheter når det kommer til representasjon og avgjørelser som spesielt angår minoritetens kultur. I Israel er gruppedifferensierte rettigheter stort sett forbeholdt den jødiske befolkningen. Loven om

retten til retur av 1950, og den israelske statsborgerskapsloven av 1952 gir enhver jøde rett til statsborgerskap ved ankomst til Israel.⁸ Israel har ikke en grunnlov, men et sett med *Basic Laws* som sammen med uavhengighetserklæringen av 1948 er ansett å utgjøre det konstitusjonelle grunnlaget for lovverket. Statens jødiske karakter blir fremhevet i lovtekstene og uavhengighetserklæringen som inneholder ordene jøde eller jødisk 23 ganger, og araber én gang.⁹

Palestinerne er per i dag ikke anerkjent som en nasjonal minoritet, men er gitt noen gruppedifferensierte rettigheter når det kommer til språk. Arabisk er et offisielt språk i Israel, men er lite brukt i det offentlige. Palestinere er sjeldent representert i organer som har avgjørende myndighet. Dette gjelder særlig i organer med ansvar for planlegging eller bruk av jord. Til tross for at den palestinske befolkningen er tidoblet siden 1948 er ikke områdene å bygge på utvidet. Tvert imot. Områdene under de palestinske lokal-samfunnenes myndighet har minsket med gjennomsnittlig 45 prosent.¹⁰

Av jord er vi kommet. Kontroll på ressursene

Delingsplanen som ble fremsatt i FN-resolusjon 181 i 1947 delte Palestina i to. En jødisk stat med en befolkning på 499 000 jøder og 438 000 palestinere, og en palestinsk stat med 818 000 palestinere og 10 000 jøder. Jerusalem skulle være under internasjonalt styre med en befolkning på henholdsvis 100 000 jøder og 100 000 palestinere. I 1947 var kun 5,8 prosent av jorden i jødisk eierskap.¹¹ I krigen som fulgte tok Israel kontroll over langt større områder enn de var tildelt i FNs delingsplan. Den nye staten kontrollerte 77 prosent av det historiske Palestina, omtrent 20,6 millioner mål land. Samtidig var antall palestinere i området under israelsk kontroll redusert fra mer enn 750 000 til 160 000.¹² Andelen jord eid av det jødiske nasjonalfondet (JNF) og det som ble over-

ført fra mandatstyret som statsland, utgjorde 13,5 prosent av jorden.¹³ Ifølge juristen Holzman-Gazit var det behov for et lovverk som kunne overføre eierskapet av jord som ikke var registrert, eller jord eid av palestinske flyktninger, til Israel. Det gjaldt både palestinere som hadde flyktet utenfor Israels grenser og de som var internt fordrevne, men som skulle bli borgere av Israel. Palestinere som flyktet fra eiendommene sine til en nærliggende by

~
Palestinere som flyktet fra eiendommene sine til en nærliggende by i 1948–1949 ble kategorisert som fraværende.
 ~

under krigen i 1948–1949 ble kategorisert som fraværende.¹⁴ Det ble satt i gang en rettsliggjøring for overtakelsen av jord til statlig eierskap, samt annullering av palestinsk eierskap.

Før delingen i 1947 eide palestinerne mellom 4,2 og 5,8 millioner mål av jorden i området som ble Israel, cirka 25 prosent.¹⁵ Etter delingen ble eiendommer som tilhørte flyktningene overført til statens formynderskap ved The Abandoned Property Ordinance av juni 1948. Overtakelsen fikk tilbakevirkende kraft og ble fulgt opp av The Absentees Property Law. Personer som oppholdt seg utenfor israelsk territorium i tidsrommet fra og med 29. november 1947, som oppholdt seg i eller var borger av de arabiske landene i krig med Israel, eller som var borgere av det palestinske mandatet og hadde forlatt sin vanlige bopel, ble definert som fraværende.¹⁶ Deres eiendommer ble dermed overført til staten. Det er estimert at palestinerne som ble innlemmet i den israelske staten mistet 40–60 prosent av jorden sin.¹⁷ Den nyetablerte israelske regjeringen vedtok også andre regler for ekspropriering av land. Ved hjelp av en nødlov som skulle regulere brakk land og vann-

ressurser som ikke var utnyttet, Waste Lands Regulations, kunne myndighetene overføre jord som lå brakk, som ikke så ut til å være dyrket eller tiltenkt dyrking, til statlig eierskap.¹⁸ Også denne loven fikk tilbakevirkende kraft.

Palestinerne som hadde vært mot opprettelsen av Israel var nå blitt en del av staten og vurdert som en potensiell femtekolonne. For å kontrollere den palestinske befolkningen ble det i 1950 opprettet en militær administrasjon. Politiet var ansvarlig for befolkningen i byene, mens militære guvernører ble utnevnt for distriktene.¹⁹ Forholdene under den militære administrasjonen kan i stor grad beskrives slik okkupasjonen på Vestbredden fungerer i dag. Palestinerne ble underlagt portforbud og måtte søke tillatelser for å bevege seg fra en landsby til en annen, for å dyrke markene sine eller dra på arbeid. Administrasjonen bidro både til å kontrollere befolkningen og til å få kontroll over jorden. Lustick skriver:

*Officially, travel restrictions were implemented for "security reasons", but as time went on and travel restrictions remained in force, it became clear to many, including several leading military figures, that the maintenance of the restrictions derived from political and economic as well as security considerations.*²⁰

Ved hjelp av militære reguleringer og nødlover kunne de militære guvernørene stenge av store arealer som lukket, militært område (Emergency (Security Zone) Regulations, 5709-1949).²¹ Når et jordområde ble erklært for lukket, og eierne ble forhindret i å dyrke markene sine, ble jorden definert som «brakkland» og eierskapet overført til staten. Da mesteparten av jorden i Israel ble registrert, hovedsakelig i årene 1955-71, ble både privateid land og jord tilhørende de palestinske lokalsamfunnene underlagt statlig eierskap. Mye jord ble tildelt jødiske bosettinger. Ved å klassifisere jord som «hilly» eller «rocky», ble den an-

sett som uegnet for jordbruksland, beiting eller bygging, og registrert som statsland. Eksempelvis ble 30 000 mål jord i landsbyen Sakhnin i Galilea, klassifisert som «statlig skogsland».²² 700 000 mål jord i 35 palestinske landsbyer i Galilea ble registrert i denne perioden. 400 000 mål ble registrert som statsland.²³

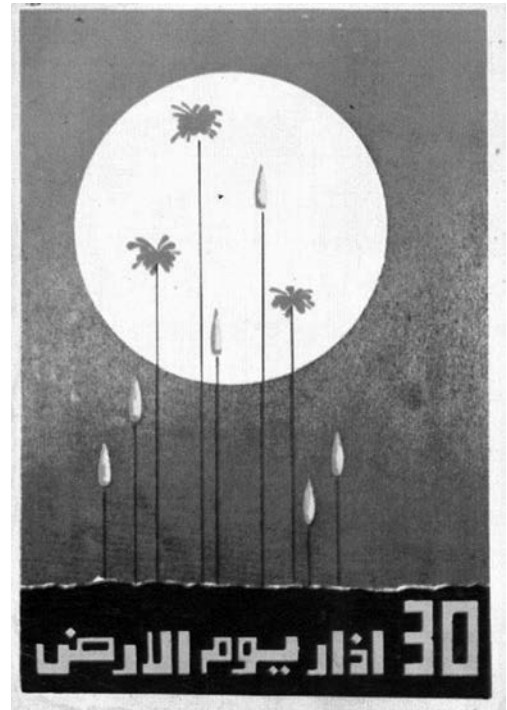
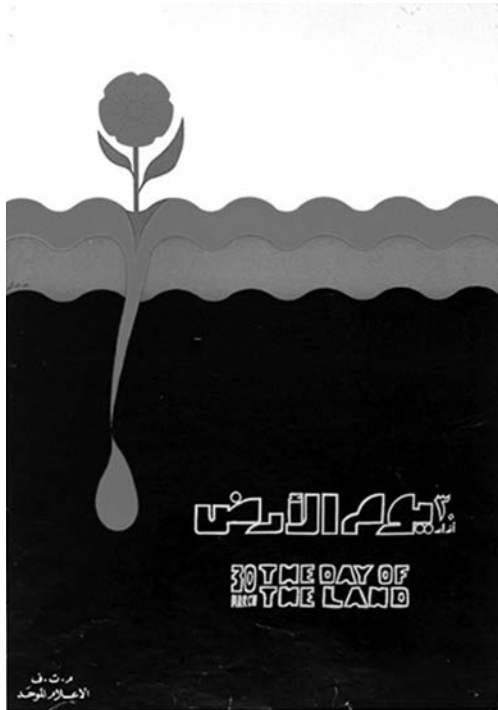
Ifølge juristene Hussein Abu-Hussein og Fiona McKay er det i henhold til internasjonalt regelverk identifisert tre hovedprinsipper som begrenser myndigheters tilgang til å ekspropriere land. De er:

1. Konfiskering av jord må være i henhold til fellesskapets interesser.
2. Prosessen må være i henhold til loven.
3. Det skal utbetales en rimelig kompensasjon.²⁴

Ekspropriering av palestinerne jord var i staten Israels interesser, men kom på bekostning av den palestinske minoriteten. De ble i de fleste tilfeller ikke gitt noen kompensasjon, og når det ble tilbudt var den langt under markedsverdi. De fleste av slo kompensasjon som ville legitimere en illegal overtakelse av privat og felles eiet land. Eksproprieringen fortsatte på 1960 og 70-tallet. Abu-Hussein og McKay skriver om praksisen:

*This process of dispossession has taken place in clear violation of UN-resolutions based on international law, and of international human rights and other international law standards that protect property rights. More recently, Israeli law itself has entrenched the right to private property in a Basic Law enacted in 1992.*²⁵

Overtakelsen av palestinsk jord var altså i strid med internasjonal lov, men ble like fullt gjennomført i tråd med det israelske lovverket. Palestinerne var sjanseløse stilt overfor det israelske apparatet. De første årene etter Israels opprettelse ble ekspropriering forklart med sikkerhetshensyn.

Plakater for den palestinske landdagen.

Kontroll over jorden var også viktig for utviklingen av staten. Daværende forsvarsminister Shimon Peres uttalte i 1962: “By making use of Article 125 (nødloven som gav myndighet til å lukke områder som militære soner), on which the Military Government is to a great extent based, we can directly continue the struggle for Jewish settlement and Jewish immigration.”²⁶

Jordpolitikk i Galilea. Landdagen

En del av det sionistiske prosjektet var å bygge opp en stat ved å bosette jødiske borgere på nyvunnet territorium. Områdene som ble tatt utover dem Israel var tildelt etter delingsplanen, var tett befolket av palestinere som skulle vært del av en fremtidig palestinsk stat. Ifølge den israelske historikeren Jeremy Forman, var 93 prosent av befolkningen i det sentrale Galilea i 1955 palestinere.²⁷ For å påvirke den demografiske

balansen startet myndighetene prosessen med å «judaisere» Galilea. Store områder ble erklært for militære soner, og privat land ble konfiskert til offentlig bruk. Byen Karmiel ble bygget i 1952 for å huse nye jødiske immigranter. 5100 mål av jordene til de omkringliggende palestinske landsbyene ble konfiskert til «offentlig bruk». Dyrket mark og sitrusgårder ble omgjort til private boliger, utelukkende for den jødiske befolkningen.²⁸

Til tross for israelske myndigheters forsøk på å øke andelen jødiske innbyggere i Galilea er majoriteten i dag fortsatt palestinere. Den jødiske befolkningen i Israel er svært urbanisert og 90 prosent bor i byer.²⁹ Mens det blir gitt økonomiske goder for å oppmuntre jødisk tilflytting til Galilea, får ikke de palestinske lokalsamfunnene utvidet byggesonene sine og har ikke nok plass til å bygge boliger. NGOer drevet av ingeniører og byplanleggere som Bimkom og The Arab Center for Al-

ternative Planning skriver jevnlig rapporter om forskjellene på tilgang til boliger og regulering av landpolitikken. I mine møter med palestinske ledere og sivile aktører blir slike organisasjoner ansett som viktige i arbeidet for å dokumentere forskjellsbehandlingen. Deres arbeid styrker også de palestinske representantenes krav. Motstand mot jordpolitikken blir også årlig markert med demonstrasjoner på Landdagen, den 30. mars.

Den militære administrasjonen som regulerte livene til palestinerne i Israel ble utviklet i 1966. Annekteringen av jord fortsatte likevel i 1960- og 1970- årene.³⁰ Palestinske ledere protesterte mot konfiskeringen og det ble opprettet en Nasjonal komité for forsvar av land. Det ble sendt appeller til Knesset og leserbrev til avisene. Lokale ledere og ordførere gikk sammen med Rakah, kommunistpartiet, og Den nasjonale komitéen for forsvar av land, og bestemte seg for å holde en generalstreik den 30. mars i 1976. Det var første gang palestinerne organiserte seg i en landsdekkende aksjon mot regjeringen. Dagen ble kalt Landdagen, eller *Yawm al-Ard*. Det ble annonsert generalstreik og tusener av palestinere demonstrerte i landsbyene påvirket av eksproprieringer. De ble møtt av tungt væpnet politi og seks mennesker ble drept, mens flere hundre ble skadet.³¹

Markeringen, og det dramatiske utfallet, bidro til å styrke samholdet i den palestinske minoriteten. Nasjonale organer, som Den nasjonale komiteen for ledere av lokale myndigheter, ble mer politisk i sine krav. Der de tidligere hadde fokusert på lokale tilskudd til helse, utdanning og budsjetter, krevde de nå anerkjennelse som en nasjonal minoritet og at jorden som var konfiskert ble gitt tilbake. Det var ikke et krav om autonomi, men snarere aksept som likeverdige borgere i Israel. De ble stadig mer høyrøstet og fikk bred støtte på tvers av ideologisk eller partipolitisk tilknytning.³²

Landdagen førte ikke til en umiddelbar endring

i politikk eller tilbakeføring av konfiskert jord. Likevel kan en med den palestinske befolkningens inntog på den politiske arena gradvis spore en endring i israelsk landpolitikk. Mens metodene for å kontrollere palestinsk jord på 1950- til 1970-tallet i hovedsak bestod av konfiskering av land, ble det fra 1980-tallet mer regulering på bruken av landet. Dette henger trolig sammen med at

Landdagen i 1976 var første gang palestinerne organiserte seg i en landsdekkende aksjon mot regjeringen.

palestinerne gradvis fikk mer innflytelse etter at den militære administrasjonen ble opphevet. Den politiske oppvåkningen kan også ses i sammenheng med okkupasjonen av Vestbredden og Gaza fra 1967. Myndighetene var interessert i å opprettholde et skille mellom den palestinske befolkningen inne i Israel og palestinerne på okkupert område. De var bekymret for det de anså som en radikaliserings av den palestinske minoriteten og at den demografiske overvekten av palestinere i Galilea skulle føre til et krav om autonomi. Dette var også grunnen til at myndighetene lanserte en nasjonal demografisk plan som skulle fremme jødisk bosetting i Galilea.³³

Status for jordpolitikken i dag

Staten eier 93 prosent av jorden i Israel. Eierskapet er delt på tre enheter. Staten Israel eier 74 prosent, JNF eier 13 prosent og det myndighetsstyrte selskapet Development Authority eier 13 prosent. Palestinerne eier mellom 3-3,5 prosent, men opplever strenge begrensninger på hvordan de kan bruke denne jorden. Begrensningene er tydelige når en skal få godkjent en byggeplan eller utvikle et område. Palestinerne i Israel bor hovedsakelig i Galilea i nord, i Triangelet på grensen til

Den palestinske landsbyen Al-Araqib er blitt revet flere enn tretti ganger.

FOTO: LIBBY LENKINSKI/972MAG.COM.

Vestbredden, og sør i Negevørkenen, Naqab. I tillegg kommer de blandede bysamfunnene som Akka, Haifa og Jaffa. I 1982 ble Misgav Regional Council opprettet nord i Galilea, hvor 53 prosent av befolkningen var palestinere. Disse utgjør 44 prosent av alle palestinerne i Israel.³⁴ Det regionale rådet basert i Misgav, en mindre jødisk bosetting, skulle samkjøre administrasjonen av bosettingene i området. Et plan- og bygningsråd skulle administrere bruken og planlegging av jord. 180 000 mål jord ble lagt under administrasjonen til rundt 2000 jødiske bosettere i den nyopprettede regionen. De arabiske innbyggerne i området utgjorde i 1983 129 827.³⁵ Ingen palestinske ordførere eller andre var representert i det regionale rådet. De er heller ikke representert i dag.

Ved å opprette denne fylkesregionen ble det tegnet nye grenser for jurisdiksjon over jorden tilhørende de palestinske landsbyene. Jord som lå

rundt landsbyene ble underlagt fylkeskommunen fremfor lokalsamfunnenes jurisdiksjon. De palestinske lokalsamfunnene mistet myndigheten over både privat og kommunalt eiet jord.³⁶

For å stimulere til økt jødisk tilflytting til Galilea og Naqab, er bosettingene her kategorisert som nasjonalt prioriterte områder (National Priority Area A). Koloniene på Vestbredden har samme status. Hvis en jødisk borger i Israel velger å bosette seg her gis en rekke økonomiske og sosiale goder. Myndighetene opprettet i 2005 et eget departement for utvikling av Naqab og Galilea, The Ministry for Development of the Negev and the Galilee. På nettsidene til departementet kan en lese: "The Galilee actively seeks new immigrants (olim). Depending on whether new olim are single, or married with children, the State of Israel offers a number of different options aimed at making the aliyah

process as smooth as possible.”³⁷ I 2011 fornyet den israelske landadministrasjonen vilkårene for å bidra til økt jødisk bosetting. Betingelsene gir en betydelig rabatt på leie av jord. En kan lese på hjemmesidene til departementet:

*places in which the land leasing fees paid today to the administration are 91% of the ground's value, will be paid only 51% of its value starting from May 2010. Places in which leasing fees are 51% of the ground's value, only 31% will be paid. These discounts will be given on condition that the discount won't be more than 50 thousand ILS.*³⁸

Det blir også gitt førstegangsstønad til å bygge eller kjøpe bolig for nyetablerte, i tillegg til skattereduksjon for jødiske borgere. Palestinerne som bor i de samme områdene har derimot store problemer med å få utvidet arealene de kan bygge på. Dette er kanskje et av områdene hvor forskjellsbehandlingen mellom de palestinske og de jødiske statsborgerne i Israel er mest tydelig. Diskrimineringen er ikke utelukkende nedfelt i lovverket, men snarere i implementeringen av loven og ved fordeling av ressurser. Ved at det ikke blir ført opp en eneste palestinsk by på listen over de nasjonalt prioriterte områdene kan majoritetsbefolkningen fremme sine interesser innenfor demokratiets rammer. Fraværet av gruppedifferensierte rettigheter for minoriteten fører til diskrimineringen og må kunne sies å være en svakhet ved det israelske demokratiet.

Statlig fordriving i nyere tid

Naqab er hovedsakelig bebodd av beduiner som mistet eierskap til store jordområder i årene etter at staten Israel ble opprettet. 70 000 av beduinene i Naqab bor i landsbyer som ikke er anerkjent av myndighetene. Disse lokalsamfunnene eksisterte før statens opprettelse eller oppstod som følger av at folk måtte flytte fra nærliggende områder under

den militære administrasjonen. Innbyggerne blir definert som inntrengere på statlig land og mangler tilgang til det statlige vannverket og strømmettet. Landsbyene er ikke registrert på offisielle kart, de har ingen lokale myndigheter og har begrenset tilgang til utdanning og helsefasiliteter. Etter en sak fremmet for israelsk Høyesterett i 2010, erkjente Høyesterett at tilgang til vann var en grunnleggende rettighet, men fordi beduinene regnes som inntrengere på statlig land ble de kun tilkjent rett på minimal tilgang til vann.³⁹

Flere av de ikke-ankjente landsbyene blir utsatt for husrivinger. Al-Araqib er kanskje det mest ekstreme tilfellet. Siden juli 2010 har landsbyen blitt revet ned flere enn 30 ganger. I et tilfelle ble innbyggerne gitt to minutter til å pakke sakene sine før 45 hjem ble destruert. 4500 oliventrær ble revet opp og alle landsbyboernes eiendeler ble konfiskert. I tillegg ble det fremsatt krav på til sammen 470 000 dollar i omkostninger for gjen-

Fraværet av gruppedifferensierte rettigheter for minoriteten må kunne sies å være en svakhet for det israelske demokratiet.

nomføring av husrivingen.⁴⁰ Alt dette på tross av at innbyggerne her er israelske statsborgere.

Som følge av at Israel ratifiserte FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter i 1991, ble en ny Basic Law, Human Dignity and Liberty, vedtatt i 1992. Seksjon 1 A i loven sier: “The purpose of this law is to protect human dignity and liberty in order to anchor in Basic Law the values of the State of Israel as a Jewish and democratic State.”⁴¹ Loven skal altså beskytte menneskelig verdighet og frihet. Den fremmer for eksempel kvinners rettigheter, men nevner ikke nasjonale minoriteter. Samtidig

fremhever den statens jødiske karakter. Så lenge etniske minoriteter eller urfolk sine rettigheter ikke er spesielt nevnt i lovverket ser det ut til at deres frihet og verdighet kommer i annen rekke. Fordringen av beduinene i Naqab har ført til kritikk både fra EU og FNs menneskerettighetsråd. Med hensyn til jordpolitikk har israelske myndigheter og Høyesterett vist lite vilje til å påse en ikke-diskriminerende behandling.⁴² I sakene som er prøvd for Høyesterett de siste årene, etter ratifisering av konvensjonen om politiske og sivile rettigheter, kommer vern av palestineres rettigheter i annen rekke, etter de statlige prioriteringene.

Rettsliggjøring og diskriminering

I Israels uavhengighetserklæring står det at Israel skal være:

[...] open for Jewish immigration and for the Ingathering of the Exiles; it will foster the development of the country for the benefit of all its inhabitants; it will be based on freedom, justice and peace as envisaged by the prophets of Israel; it will ensure complete equality of social and political rights to all its inhabitants irrespective of religion, race or sex; it will guarantee freedom of religion, conscience, language, education and culture; it will safeguard the Holy Places of all religions; and it will be faithful to the principles of the Charter of the United Nations. (Min uthevelse.)⁴³

De siste årene er det fremmet en rekke lovforslag som diskriminerer den palestinske minoriteten, og et stort antall er vedtatt av Knesset. I fravær av en grunnlov som beskytter minoriteters rettigheter, har ulike menneskerettighetsorganisasjoner og sivile organisasjoner vendt seg til den israelske Høyesterettsdomstolen. Målet har vært å prøve saker hvor diskriminering av den palestinske befolkningen er gjeldende. Med henvisning

til Folkeretten hevdes det at Israel bryter sine forpliktelser som FN-medlem. Påvirker slike utenomparlamentariske handlinger den regjerende politikken?

De siste 10-20 årene har det vært en fremvekst av sivile organisasjoner som jobber for palestineres rettigheter i Israel. Fra å jobbe hovedsaklig med sosiale spørsmål som helse og utdanning konsentrerer de seg nå i større grad om politiske og sivile rettigheter. Rettighetscenteret Adalah, The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel, og Mosawa er noen av organisasjonene som rapporterer om diskriminerende lovforslag og praksis i Israel. Den utenomparlamentariske plattformen NGOene utgjør er viktig, og Høyesterett er det avgjørende klageorganet i spørsmål om diskriminering eller minoriteters rettigheter. Statsviter Amal Jamal peker på begrensningene ved Høyesterett som en instans for å drive politisk påvirkningsarbeid, og viser til flere avgjørende høyesterettsdommer.⁴⁴ Et eksempel er «Qaadansaken», fremmet på vegne av en palestinsk familie som ønsket å kjøpe et stykke land i Katzir, en bosetting etablert av Jewish Agency for jødiske innbyggere, på statsland. Høyesterett kom i mars 2000 frem til at statlige institusjoner ikke kan diskriminere basert på nasjonal tilhørighet ved tildeling av jord. Avgjørelsen stadfester altså at staten ikke har rett til å diskriminere mellom sine borgere når det gjelder tildeling av statlige ressurser. Svakheten er at den baserer seg på ikke-diskriminering av *individer*, uten å si noe om den kollektive diskrimineringen av arabiske statsborgere og uten å etablere presedens for kollektive rettigheter til bosetting i boligområder etablert på statsland.⁴⁵ Dermed kan nasjonale organer som JNF og Jewish Agency fortsatt bygge boliger utelukkende for den jødiske befolkningen under dekke av at de ikke er statlige organer.

Parallelt med at den palestinske minoriteten i større grad har gjort seg gjeldende i den sivile

sektoren, har de siste års israelske regjeringer dreid stadig mer mot høyre. Det kan se ut som at dess mer høylytte palestinerne blir i sine krav om anerkjennelse som en nasjonal minoritet, dess viktigere blir det for regjeringen å stadfeste Israels jødiske karakter.

Adalah publiserte i juni 2012 en rapport til FNs menneskerettighetskomité med en ti-punkts liste over områder hvor palestinske borgere av Israel blir diskriminert i strid med internasjonal lov. Adalah hevder i rapporten at innenfor Israels kon-

∞
*De palestinske medlemmene i
 Knesset løfter viktige ting til debatt
 i nasjonalforsamlingen.*
 ∞

stitusjonelle regelverk er det i dag vedtatt mer enn 40 diskriminerende lover. Lovene favoriserer den jødiske befolkningen, eller fratar den palestinske minoriteten deres rettigheter: "They limit the citizenship rights, political participation rights, land and housing rights, culture rights, education rights and religious rights of the Palestinian minority."⁴⁶

Politiseringen av den palestinske minoriteten kom også til uttrykk i demonstrasjonene som fant sted i oktober 2000, med den andre intifadaen. Demonstrantene ble beskytt av opprørspoliti. Til sammen ble 13 palestinske israelere drept, og flere titalls såret. Den overveldende deltagelsen fra palestinsk side og volden demonstrantene ble møtt med førte til heftig debatt, og det ble nedsatt en kommisjon for å etterforske hendelsene. Kommisjonen kom frem til at diskrimineringen av palestinerne, spesielt med hensyn til land og planlegging, bidro til oppslutningen rundt demonstrasjonene. De anbefalte en rekke tiltak for å utjevne forskjellsbehandlingen. Anbefal-

ingene er ikke fulgt opp og ingen av politimennene som var skyldig i drapene er tiltalt. For palestinerne i Israel ble politivolden, og de manglende konsekvensene av denne, en bekreftelse på at de fortsatt ikke er fullverdige medlemmer av det israelske samfunnet.

Debatten som fulgte resulterte i fire dokumenter som ble publisert i 2006-2007: *The future Vision of the Palestinian Arabs in Israel, An equal Constitution for All: On the Constitution and Collective Rights of Arab Citizens in Israel, The Democratic Constitution and The Haifa Declaration*.⁴⁷ Dokumentene ble publisert av ulike palestinske organisasjoner og presenterte deres visjoner for Israels fremtid og deres plass i samfunnet. De ble sterkt fordømt av israelske, jødiske politikere og intellektuelle. Det som var ment å initiere dialog ble ansett som et angrep på den jødiske staten og forslagene ble avvist.⁴⁸ Et av de fremste kravene i dokumentene, var kravet om å bli anerkjent som en nasjonal, palestinsk minoritet. Grunnlovsinitiativene tok også opp at Israels jødiske karakter i seg selv er et hinder for likebehandling av innbyggerne. Ifølge statsviterne Dov Waxman og Ilan Peleg var det dette argumentet som følte tyngst for det jødisk-israelske publikummet. Forslagene ble tolket som et tegn på en radikalisering av den palestinske minoriteten.⁴⁹

Israel til høyre og Folkeretten på sidelinjen?

Det er liten tvil om at forskjellsbehandling av den palestinske minoriteten finner sted. Mens internasjonale forpliktelser blir brutt har Israel ingen uavhengig menneskerettskommisjon som følger opp. De palestinske medlemmene i Knesset løfter viktige spørsmål til debatt i nasjonalforsamlingen, men med høyredreiningen som har funnet sted møter de liten vilje til dialog. Flere palestinske representanter i Knesset er fratatt sin parlamentariske immunitet og privilegier. I tilfeller hvor parlamentarikere har reist til Syria eller

Libanon, har de i etterkant blitt anklaget for omgang med fiendestater og kontakt med utenlandske agenter.

Dette strider klart mot artiklene om frihet til å organisere og ytre seg fritt, og prinsippet om likhet for loven. Internasjonale forpliktelser blir forsøkt brukt som en brekkstang i kampen mot diskriminering, men de høyrepolitiske kreftene lar seg tilsynelatende ikke påvirke.

Påvirkningsmulighetene innenfor det parlamentariske systemet setter sine begrensinger i forholdet mellom majoritet og minoritet, og tillater et system hvor majoritetsbefolkningen kan diktere minoriteten. Sivile organisasjoner har hatt som mål å styrke den palestinske minoriteten og forsvare deres rettigheter. De har lyktes på noen områder, med økt innflytelse i det offentlige rom og økte bevilgninger til offentlige institusjoner.⁵⁰ De har ikke bidratt til radikale endringer i de politiske strukturene, men lyktes med å involvere det internasjonale samfunnet ved å tale den palestinske minoriteten sin sak i organer som FN og EU.

Hvorvidt de har lyktes med å etablere Folkeretten som en autoritet overfor den israelske regjeringen og den statlige politikken er tvilsomt. Israel er opptatt av internasjonal anerkjennelse og sitt ry. Samtidig er det lite trolig at de vil etterleve FNs konvensjoner når disse kommer i konflikt med statens jødiske karakter. Spørsmålet er om israelerne på sikt vil se seg best tjent med å følge de internasjonale konvensjonene de har ratifisert, eller om de vil fortsette med et majoritetsstyre som undergraver de liberale prinsippene de stolt hevder å representere. Israel valgte i mai 2012 å suspendere kontakten med kontoret for FNs Høykommissær for menneskerettigheter og Menneskerettighetsrådet. De møtte heller ikke opp til den periodiske evalueringen og vurderingen av menneskerettighetssituasjonen i Israel, som var satt opp 29. januar, 2013.⁵¹ Faren ved å fjerne seg

fra sine internasjonale forpliktelser er at Israel kan risikere å spille seg selv ut på sidelinjen.

• f •

- 1 http://www.cbs.gov.il/www/hodaot2012n/11_12_106e.pdf (13.02.13).
- 2 http://www1.cbs.gov.il/www/statistical/arab_popo8e.pdf (09.04.13).
- 3 Lustick, Ian: *Arabs in the Jewish State*. Austin: University of Texas Press, 1980.
- 4 <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-sivile-og-politiske-rettigheter> (15.02.13).
- 5 Amal, Jamal: "The counter-hegemonic role of civil society: Palestinian-Arab NGOs in Israel", *Citizenship Studies*, 12:3, 2008, s. 283-306.
- 6 Yiftachel, Oren: *Ethnocracy, Land and Identity Politics in Israel/Palestine*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2006.
- 7 Kymlicka, Will: *Multicultural Citizenship: A liberal theory of minority rights*, Oxford: Clarendon Press, 1995, s. 34.
- 8 "The Law of Return 5710", <http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/return.htm> (13.02.2013).
- 9 <http://stateofisrael.com/declaration/> (09.04.13).
- 10 Abu-Hussein, Hussein & McKay, Fiona: *Access Denied: Palestinian land rights in Israel*. London: Zed Books, 2003.
- 11 Pappé, Ilan: *The Ethnic cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld Publications, 2006.
- 12 Holzman-Gazit, Yifat: *Land Expropriation in Israel: Law Culture and Society*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2007.
- 13 Ibid.
- 14 "Internally displaced Palestinians, international protection and durable solutions", BADIL Resource Center for Palestinian Residency and Refugees' Rights, Bethlehem, 2003.
- 15 Abu-Hussein & McKay: *Access Denied*. London: Zed Books, 2003.
- 16 Holzman-Gazit: *Land Expropriation in Israel*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2007.
- 17 Yiftachel Oren: *Ethnocracy: Land and Identity Politics in Israel/Palestine*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2006.
- 18 Holzman-Gazit: *Land Expropriation in Israel*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2006.

- 19 Jiryies, Sabri: *The Arabs in Israel*, London Monthly Review Press, 1976.
- 20 Lustick, Ian: *Arabs in the Jewish State: Israel's control of a National Minority*. Austin: University of Texas Press, 1980, s. 125.
- 21 Jiryies, Sabri: "The Land Question" MERIP Reports, No. 47 (May, 1976) s. 5-20. Middle East Research and Information Project.
- 22 Jiryies: *The Land Question*, 1976.
- 23 Forman, Jeremy: "Law and the historical geography of the Galilee: Israel's litigatory advantages during the special operation of land settlement" i *Journal of Historical Geography* 32, 2006. (www.elsevier.com/locate/jhg) (01.04.13).
- 24 Abu-Hussein & McKay: *Access Denied*. 2003.
- 25 Ibid. s. 66.
- 26 Jiryies: *The Land Question*. 1976, s. 96.
- 27 Forman: *Law and the historical geography of the Galilee*, 2006.
- 28 Ibid.
- 29 Guy Ben-Porat, Yagil Levy, Shlomo Mizrahi, Arye Naor & Erez Tzadida: *Israel since 1980*. New York: Cambridge University Press, 2008.
- 30 Falah, Ghazi, "Israeli 'judaization' policy in Galilee", i *Journal of Palestine Studies*. Vol. 20. No.4 (Summer, 1991) s. 69-85. University of California Press.
- 31 Lustick, *Arabs in the Jewish State*, 1980.
- 32 Ghanem, As'ad: *The Palestinian-Arma Minority in Israel, 1948-2000, A Political Study*. State University of New York Press, 2001.
- 33 Holzman-Gazit: *Land Expropriation in Israel*. 2007.
- 34 Israeli Central Bureau of Statistics, *The Arab Population in Israel*, 2008.
- 35 Falah, Ghazi, "Israeli 'judaization' policy in Galilee" i *Journal of Palestine Studies*. Vol. 20. No. 4 (Summer, 1991), s. 69-85. University of California Press.
- 36 <http://www.sikkuy.org.il/english/papers/Misgav2001eng.htm> (18.03.13)
- 37 Galilee Development Authority, Bonuses and grants, <http://www.galil.gov.il/en/default.asp?p=1631&s=1098> (01.04.13)
- 38 Ibid.
- 39 http://www.adalah.org/eng/pressreleases/pr.php?file=06_06_11 (01.04.13).
- 40 http://adalah.org/Public/files/English/International_Advocacy/LOIPR_for_UNHRC_June_2012.pdf (01.04.13)
- 41 http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic3_eng.htm (08.04.13)
- 42 Abu-Hussein & McKay: *Access Denied*. 2003.
- 43 <http://stateofisrael.com/declaration/> (09.04.13).
- 44 Jamal, Amal: "The Contradictions of State-Minority Relations in Israel: The Search for Clarifications" i *Constellations*, Volume 16, No.3, 2009.
- 45 Ibid.
- 46 http://adalah.org/Public/files/English/International_Advocacy/LOIPR_for_UNHRC_June_2012.pdf (08.04.13)
- 47 Waxman, Dov og Peleg, Ilan: "Neither Ethnocracy nor Bi-Nationalism. In the search for a Middle ground", *Israel Studies Forum*, Volume23, Issue 2, Winter 2008, s. 55-73.
- 48 Ibid
- 49 Jamal, Amal: "The Contradictions of State-Minority Relations in Israel: The Search for Clarifications" i *Constellations*, Volume 16, No. 3, 2009.
- 50 Ibid.
- 51 <http://adalah.org/eng/Articles/1913/NGO-STATEMENT-Israels-Obstruction-of-UN-Human-Has> (13.02.13).